

”DU BESTEMMER” – ET UNDERVISNINGSSOPPLEGG OM PERSONVERN

Undervisningsopplegget ”Du bestemmer” lanseres nå for elever i 9-13-årsalderen. Undervisningsopplegget legger opp til en ikke-moraliserende dialog, der barna diskuterer og løser oppgaver som synliggjør konsekvenser av handlinger på nettet. Materialet består av et hefte, tre animasjonsfilmer og buttons, og heftet er delt inn i disse seks temabolker:

Det er mange som ser deg! = Personvern (det du legger ut om deg selv)
Det handler om respekt! = Digital mobbing (det du legger ut om andre)
Hvem snakker du med - EGENTLIG? = Sikkerhet og anonymitet
HVEM skal bestemme = Regler og voksenrollen
Hvem kan du STOLE på? = Kildekritikk (hvilken info er pålitelig)
Lar DU deg lure? = Reklame og kjøpepress

HISTORIKK – ”DU BESTEMMER” FRA 2007 TIL I DAG

Som svar på regjeringens ønske om økt fokus på personvern, ble ”Du Bestemmer” lansert av Datatilsynet, Utdanningsdirektoratet og Teknologirådet i januar 2007. ”Du bestemmer” er et undervisningsopplegg med mål om å øke ungdoms bevissthet og kunnskap om personvern, og synliggjøre hvilke konsekvenser dårlig personvern kan få. Ungdom skulle bli bedre rustet til å ta bevisste valg for eget og andres liv.

Elever i 10. klasse på ungdomsskolen og 1. klasse i den videregående skolen var målgruppen for ”Du bestemmer” i 2007. Det ble laget et undervisningsopplegg bestående av brosjyre, filmsnutter, nettstedet www.dubestemmer.no og veggplakater. Alt ”Du bestemmer” undervisningsmaterieell er gratis og sendes ut etter bestilling fra den enkelte skole eller lærer.

Siden lanseringen i 2007 har det blitt sendt ut 226 350 hefter, det vil si 7545 klassesett (mars 2009). Mange skoler har bestilt materialet flere ganger, og det er har mottatt 1058 bestillinger fra ungdomsskoler, 545 bestillinger fra videregående skoler og 378 bestillinger fra andre (barneskoler, barnehager, kulturskoler, bibliotek, oppvekstsenter, humanetisk forbund, røde korstelefonen for barn og unge og høgskoler med lærerutdanning).

En evaluering gjennomført høsten 2007 blant lærere som hadde tatt undervisningsopplegget i bruk, viste at opplegget var etterlengtet og traff godt med sitt budskap, form og tone.

- Halvparten av lærerne mener at undervisningsopplegget har økt elevenes kunnskap og bevissthet om personvernsspørsmål. Nesten alle som har svart på undersøkelsen ønsker å benytte opplegget igjen ved en senere anledning.
- Lærerne oppfatter at opplegget er laget på ungdoms premisser og at interessen for tematikken er stor.
- Lærerne opplever de at opplegget fører til diskusjoner og refleksjon i klassen, og gir undervisningsopplegget en svært god vurdering som pedagogisk støtteverktøy.

Flere lærere mente at undervisningsopplegget var etterlengtet. Dette er noen lærerkommentarer:

"De fleste elevene i klassen hadde fra før egne hjemmesider med et ganske tankeløst innhold. Jeg opplevde at de endret dem ganske mye etter at vi hadde hatt undervisning om temaet. Det engasjerte mye og elevene snakket stadig seg i mellom om hva som var lurt å legge ut på sidene."

"Synes dette er et kjempebra opplegg, om et veldig aktuelt tema. Ungdommen trenger å bevisstgjøres på det de sier og gjør på nett."

"Tusen takk for at dere tar opp et knallviktig og hyperaktuelt tema på en meget god måte!"

Lærerreevalueringen viste også at skolene hadde et ønske om mer undervisningsmateriell, og spesielt materiell som kunne skape gode og reflekterte klasseromsdiskusjoner. Derfor ble det i 2008 laget et supplement til det opprinnelige undervisningsopplegget, med film som hovedvirkemiddel. Elever i videregående skole ble invitert til en manuskonkurranse og elevene bak vinnermanusene fikk lage kortfilmer om personvern og mobbing. Filmregissør Harald Zwart og skuespiller Ane Dahl Torp bidro med sin kompetanse, og inspirerte ungdommene underveis i filmprosjektene. De ferdige filmene ble sendt ut til landets ungdomsskoler høsten 2008 som grunnlag for nye klasseromsdiskusjoner for å øke ungdoms kunnskap og bevissthet om personvern og mobbing.

Lærere, foreldre og skoleledelse har etterlyst et undervisningsopplegg også for yngre elever, og som et svar på etterspørselen er det nå utviklet et opplegg skreddersydd for yngre elever. Tirsdag 28. april lanseres "Du bestemmer" for 9-13 åringene. Heftet tar opp personvern og mobbing på nett, regler og voksnes rolle, samt kildekritikk og kjøpepress. Undervisningsopplegget legger opp til en ikke-moraliserende dialog, der barna diskuterer og løser oppgaver som synliggjør konsekvenser av handlinger på nettet. I hvilke situasjoner er det OK å oppgi navn og annen personlig informasjon, og når er det best å holde det for seg selv? Istedenfor å tilby barna et sett med ferdige regler, må de selv reflektere og diskutere som en forberedelse til å ta gode valg når de navigerer på nettet.

"Du bestemmer" er et undervisningsopplegg for skolen. Undersøkelser viser imidlertid at det meste av barns internettbruk foregår i hjemmet. Derfor oppfordres foreldre som er opptatt av temaet til å spørre lærere om å ta i bruk heftet. Etter bruk på skolen er håpet at heftet havner i ranselen, fordi innholdet er interessant lesing også for foreldre.

"Du bestemmer" har vært gjenstand for stor internasjonal oppmerksomhet.

Undervisningsopplegget er blitt presentert på flere internasjonale møter og konferanser. Mange land har allerede benyttet hele eller deler av materialet slik det foreligger, oversatt til eget språk. Spania har lansert undervisningsopplegget på spansk og baskisk, Makedonia og Slovenia har tatt i bruk deler av materialet, og Danmark har laget et eget opplegg basert på "Du bestemmer" (www.dubestemmerselv.dk). Det har i tillegg kommet henvendelser fra Tyskland, Sveits og Isle of Kanadiske personvernmyndigheter har gjennomført en filmkonkurranse for ungdom, i følge dem selv etter inspirasjon fra "Du bestemmer".

Fakta om "Du bestemmer"

- "Du bestemmer" er et undervisningsopplegg med mål om å øke barn og unges bevissthet og kunnskap om personvern. Datatilsynet, Teknologirådet og Utdanningsdirektoratet har i fellesskap utviklet materialet.
- "Du bestemmer" ble lansert i 2007 for ungdomsskolen og den videregående skolen. Siden den gang har norske skoler bestilt mer enn 230 000 hefter.
- Lærere, foreldre og skoleledelse har etterspurt et undervisningsopplegg for yngre elever. Tirsdag 28. april lanserer Teknologirådet, Utdanningsdirektoratet og Datatilsynet undervisningsopplegget "Du bestemmer" for 9-13 åringer.
- Det nye undervisningsopplegget handler om personvern og mobbing på nett, regler og voksnes rolle, samt kildekritikk og kjøpepress på nett.
- "Du bestemmer" består av hefter og filmsnutter. Undervisningsopplegget er tilgjengelig som gratis klassesett og kan bestilles på www.dubestemmer.no

DIVERSE TALL OG FAKTA

Barn og unges internettbruk

Kilde: Tryggbruk-undersøkelsen (2008)

- Alle skoleelever fra 8 år og opp bruker PC, og ¾ bruker Internett hver dag.
- Internett er nå den største mediekanalen når det kommer til tidsbruk hos barn og ungdom.
- Debutalder gikk ned fra 7-10 år i 2003 til 5-8 år i 2008.
- 45 % mener at far kan mye om Internett, 26 % mener det samme om mor.
- I følge barna snakker de kun noe eller litt med foreldrene om hva de gjør på internett. 34 % av 8-12-åringene sier at foreldrene sitter sammen med dem når de surfer, og 28 % sier at foreldrene sjekker hvilke sider de har besøkt.
- Kun 9 % oppgir at de ikke har eller følger noen regler for internettbruk hjemme.

Populære nettsider for 9-13 åringer: YouTube, gosupermodel.com, Nettby, Biip, Facebook, MSN, Blink, stallen.no, 123spill.no, Habbo

Facebook

Kilde: Facebook

- Mer enn 175 million aktive brukere.
- Mer enn halvparten av Facebook-brukere er ikke universitetsstudenter.
- I Norge var det per januar 2009 1,5 millioner brukere.
- Den hurtigst voksende gruppen på Facebook i Norge er de under 17 år og over 36 år.
- Antall profiler i aldersgruppen 0-17 år og 36+ har vokst med over 75 prosent siden februar 2008.

Mobbing

Kilde: Telenor/Opinion (november 2008)

- Totalt sier hele 70 prosent av barna i alderen 10-15 år at de selv, eller noen de kjenner, har fått noen få meldinger som de har opplevd som mobbing eller erting.
- Over en av tre foreldre opplever at de i liten eller svært liten grad har kontroll over egne barns bruk av mobil og internett. På samme måte sier en av tre barn at foreldrene ikke vet hva de bruker mobil og Internett til.
- Hele 85 prosent av foreldrene tror at nye kommunikasjonsmåter kan gjøre mobbing og erting mer vanlig.
- Bare halvparten av foreldrene mener at de vet nok om hvordan de skal håndtere digital mobbing hvis deres egne barn blir utsatt for det. Ikke flere enn fem prosent sier at de i svært stor grad vet nok om hvordan dette bør håndteres.

Undersøkelse som sammenligner norske og europeiske funn

Kilde: Microsoft (2009)

- Halvparten av alle norske ungdommer mellom 14 og 18 har opplevd mobbing på Internett ved en eller flere anledninger.
- Til sammenligning har kun 1 av 10 italienske ungdommer opplevd mobbing på nettet.
- Norske ungdommer er imidlertid klar over potensielle farer og flinke til å melde fra til foreldre eller venner hvis de opplever noe ubehaglig på internett.
- Norske foreldre ligger i teten når det gjelder å involvere seg i barnas nettbruk.
- Nær 1 av 3 norske foreldre setter tydelige restriksjoner på egne barns nettbruk. Danske og finske er de minst restriktive. Bare 1 av 10 setter restriksjoner i disse landene.

Forhold til foreldre avgjør

Kilde: NOVA-undersøkelse blant elever på videregående (2007)

- Ungdom som har et dårlig forhold til foreldrene sine, forteller langt oftere om opplevelser med seksuell pågåenhet eller om seksuelle krenkelsers på internett enn andre.
- Det samme gjelder ungdom som opplever familieøkonomien som dårlig.